

MONUMENTA
LINGVAE
VASCONUM

Martin Harrieten gramatikaz eta haren euskaraz

MLV5REN 1. JARDUNALDIAK: PERIODIZAZIOA ETA KRONOLOGIA

GASTEIZ, 2017-12-19

Gramatica escuaraz eta francesez (GEF)

Ikerketaren helburuak

- ▶ GEF hobeto ezagutzeko urratsak eman, alderdi filologiko eta euskararenetik
  - ▶ Bizitza berreraiki
  - ▶ Edukiak zehaztu
  - ▶ Eskuizkribua aurkeztu eta lehen balioztapena egin
  - ▶ Iturriak bilatu
  - ▶ Hizkuntza aztertu

Ikerketaren egoera

GEFren bizitza

1. Xumea, baina ezinbestekoa (LEM, BEM)

- Larramendi, Humboldt, Añibarro, Lécluse, Zabala, Duvoisin, Bladé, Daranatz, Darrigol, etab.
- Daranatz (1908)
  - Gomendagarria bere erraztasun eta argitasunagatik
  - Zehaztasun gehiago eskertuko zen, eta gaiak ordenatuago antolatu izana

2. Xumea, eta batez ere ikusezina (EBat)

- Mitxelena (1970), *Estudio sobre las fuentes del Diccionario de Azkue*
- OEH (1987), s.v. *aliaka*: "Ht y Lar Sup son practicamente contemporáneos"

3. Iturri lexikografikoa (1991etik aurrera)

- Lakarra (1991), "Testukritika eta hiztegiak: Harriet eta Larramendi"
- Lakarra (1994), "Harrieten Gramatikako hiztegiak (1741)"

GEFren edukiak

508

✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿

*Liburu huntaco eransien, edo materien
aurquiteguia odo taula.*

B Akharren eta haiñitçen diferenciac,	7
plamuc,	8.
nominativoac, plamuc,	15.
comparacioneac, plamuc,	24.
pronomac, plamuc,	32.
pronomcn exempluac, plamuc,	33.
pronomcn nominativoac, plamuc,	63.
Verbo <i>avoir</i> , plamuc,	75.
verbo <i>être</i> , plamuc,	

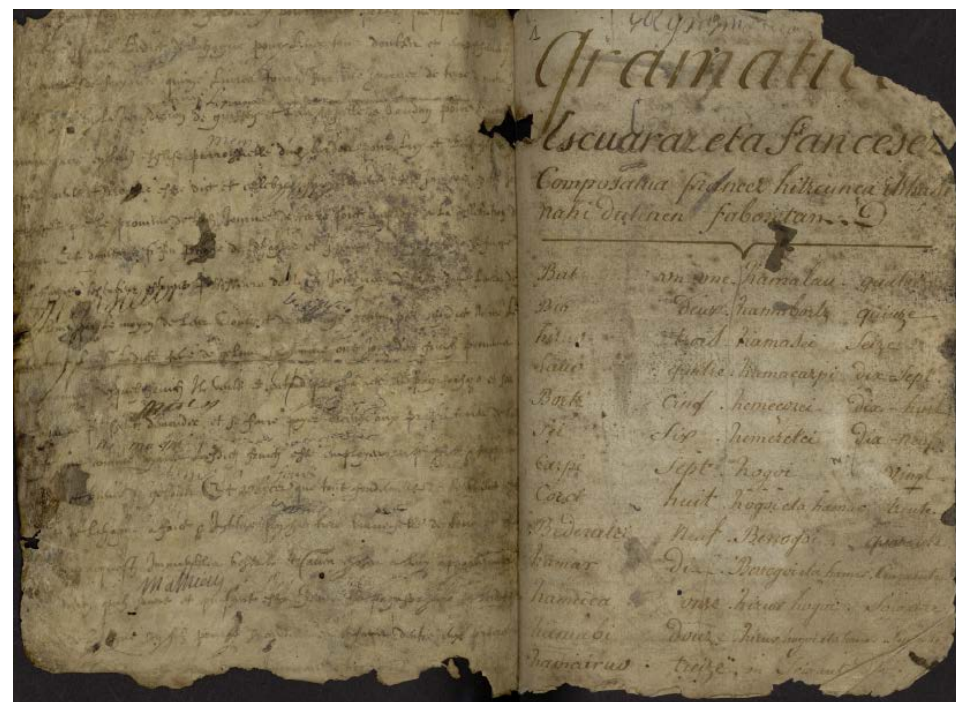
GEFen eskuizkribua

- ▶ NON: Bilketan
- ▶ ZER: [eskuorria]
- ▶ Jatorrizkoa ala kopia?

Fautes à coriger dans les
Dictionnaires.

PAge 268. ligne 12. s'enrichit lisez
s'enrichie, & ligne 22. açucrea
lisez açucrea.

p. 269. l. 20. onesta, l. onestea.
p. 272. l. 23. verbis, l. brebis.
p. 276. l. 27. berchainberce l. berca-
hainberce.
p. 278. l. 29. retarde, l. retardé.
p. 279. l. 23. bidechca, l. bidechca.
p. 281. l. 13. çadoiñoa, l. çaldiñoa.
p. 287. l. 3. volé f. l. volée f.

GEFen eskuizkribua: akats bateratzaileak

270	aiguille,	-	Cunca, orratzaza.
	aiguiller,	-	Chorrochtea
	aiguillier,	-	Chorrochdura.
	aider,	-	laguncia.
	aigre,	-	mina

aiguille,	orratça.
aiguillée,	çunca, orratztaza.

512
 p. 309. l. 14. laboratuac, l. laboratua.
 p. 326. l. 16. orratztaza, l. orratztara.

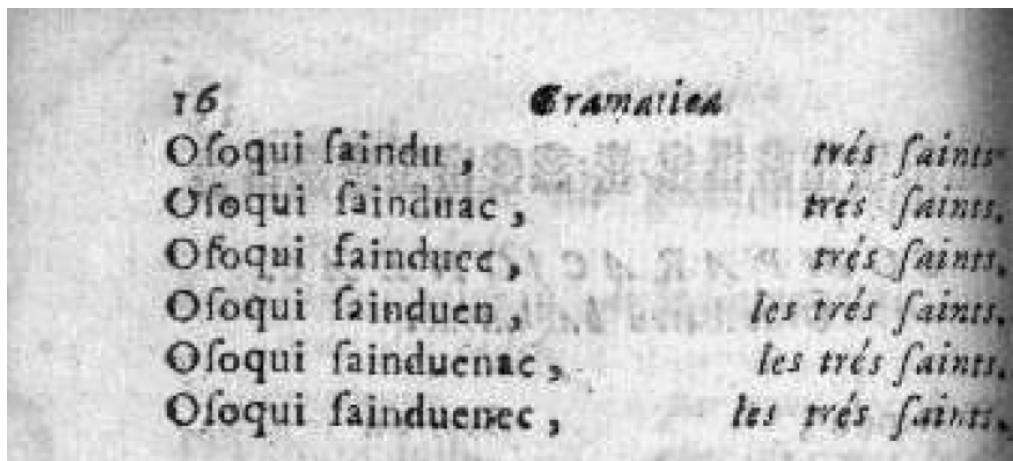
iranguite,	Steint m. Steint.
irauldea,	Cournes.
iraulia,	Cournis, m. Cournis, f.

Estuaraz eta Francesez.

irauldea,	tourner.
iraulia,	tourné, m.
iraulia,	ournée, f.

GFEen iturria: latin gramatika?

Lancelot, 1738

LE PLURIER.
Hi. Hæ. Hæc.
N. Sanctissimi, sanctissimæ, sanctissima,
les tres-saints, les tres-saintes, les tres-saints.
G. Sanctissimorum, sanctissimarum, sanctissimorum,

Les nouveaux rudimens de la langue latine, reduits en un nouvel ordre...

GEFen hizkuntza

▶ Lapurtera klasiko ala Larresoroko euskara?

- ▶ MBN
- ▶ Lapurdiko azpieuskalkia
- ▶ Ustaritzeko aldaera
- ▶ Bertako azpialdaera: Uztaritze, Jatsu, Haltsu eta Larresoro.

▶ Aingura testuak

- ▶ Izengabea, Kadet eta Bettiriño (c. 1750; Padilla 2011)
  - ▶ Lapurdiko azpieuskalkia
  - ▶ Lekorneko aldaera
  - ▶ Hazparneko azpialdaera: Hazparne
- ▶ Haraneder, Jesu Kristoren ebanjelio saindua (1750; Altuna 1990)
  - ▶ Lapurtera
  - ▶ Bertakoa: Sara, Ainoa, Donibane-Lohitzune
  - ▶ "...hemen eskribatuak diren bezala hitz guziak xorroxki erraten badituzte, mintzatuko direla gu kostatarak bezala; erraten dut, barnetako eskaraz baino hobeki" (He *Gudu*, 1750: 6).

GEFen hizkuntza: grafia

	He	Ht	Kadet
/tʰ/	<ts>	<x> eta <tx> ciquinxua, saxua, sinexcorra hautxidura, çaporetxua	<x> eta <tx>
/s/ /ts/	<ç>, <c>, <z> <tç>, <tc>, <tz>	<ç>, <c>, <z> <tç>, <tc>, <tz>	<z>, <c> <tz>, <tc>

GEFen hizkuntza: fonetika

	He	Ht	Kadet
u + a	ua	<i>Gram</i> ua sandua <i>Voc</i> uia lançua, bilcuia, estropuia, bozcuia, jaunzcuia, buruia/burua	uia
hetskari ahost. / V-V	adiskide	adiskide	aixkide
-ñ / #	-requin	-requiñ	-requin

GEFen hizkuntza: izen morfologia

	He	Ht	Kadet
datibo pluralekoa	-ei	-ei	-ei, -er, -erri
ablatiboa	-tik	-tik, -(r)ik Erromatic "de Rome" Erromaric "de Rome"	
zuek	zuek	zuiek	zueik

GEFen hizkuntza: aditz morfologia

	He	Ht	Kadet
naiz	naiz	naiz	naiz/niz
gara	gare	gare	gira(de)
zait	zait	zait	zaut/zayoten
		zaiñzkidanak 'zitzaizkidanak'	